

knüpfen sich im weitem Umkreis viele Legenden und Sagen und man ersicht daraus, dass der ganze westfälische Volksstamm eng mit dem Kloster und seiner Geschichte verbunden war. Auch die herrliche Lage in dem waldreichen Lünenlande mag viel zur Sage und Dichtung beigetragen haben.

Die heutigen Pfarrangehörigen von Cappenberg hängen noch mit Liebe an der Prämonstratenser Tradition und verehren eifrig St. Norbert und die seligen Stifter Gottfried und Otto. Im Jahre 1922 begingen sie in feierlicher Weise das 800 jährige Andenken der Gründung Cappenberg's. Der derzeitige Pfarrer ist ein eifriger Förderer der Prämonstratensersache. Möge es ihm auf die Fürbitte *Sti Norberti et beatorum fundatorum Godefridi et Ottonis* gelingen das entweihte Kloster wieder zu einem Heiligtum zu erheben!

Ilbenstadt.

H. KISSEL.

...

DE "VISITATIO" VAN DE LEUVENSCHЕ HOOGESCHOOL DOOR DE AARTSHERTOGEN ALBERT EN ISABELLA IN 1617.

Vanwege het bestuur der "Analecta Praemonstratensia" werd ons verzocht eene schets te geven van de doctoraal-dissertatie waarmede wij verleden jaar aan de katholieke hoogeschool van Leuven promoveerden. Gaarne voldoen wij aan dit eervolle verzoek. Daar echter ons werk, opgevat als eene bijdrage tot de geschiedenis van de Leuvensche Alma Mater, bestemd is om, ter gelegenheid van het vijfde eeuwfeest der hoogeschool, volgend jaar in druk te verschijnen, zal deze bijdrage ook maar een bondige schets blijven.

Voor den oorlog werd door Kan. Michaël Van Waefelghem in de *Analectes de l'Ordre de Prémontré* eene niet-onbelangrijke studie aan dit onderwerp gewijd. Nieuwe feiten, gesteund op nieuwe bronnen, — namelijk de briefwisseling der nuntiatuur, — werpen op de zaak een nieuw en tevens belangrijk licht.

Onrechtstreeks belangt dit onderwerp de geschiedenis van de Orde van Premonstreit aan, doordien in de aangelegenheid van de *Visitatio* Jan Druys, abt van Park, eene vooraanstaande rol heeft gespeeld.

In eene korte inleiding wordt uiteengezet welk het belang is van het door ons behandelde onderwerp: eerstens voor de universiteit zelf, in wier geschiedenis de *visitatio* van 1617 als een groot keerpunt staat aangeboekt, en op wier verdere lotgevallen ze een enormen invloed heeft uitgeoefend; tweedens voor de regeering

der aartshertogen Albert en Isabella, daar de uitvaardiging van de *visitatiowet*, — een ware wet op het hooger onderwijs, — als een der bizonderste feiten, die deze regeering op juridisch gebied kenschetsten, mag worden aangehaald.

In het *eerste deel* wordt gehandeld over den toestand van de universiteit voor de *Visitatio*. De politico-godsdienstige strijd, die in de XVIe eeuw de Nederlanders tegen elkaar in het harnas joeg en zoovele weeën over 't land verspreidde, zou ook het aloude brabantse *studium* op den boord van den afgrond brengen. De misbruiken, die gedurende deze beroerde periode in de hoogeschool waren ingeslopen, maakten een grondige hervorming hoognoodig. De *Visitatio* kwam op haar tijd.

Een tweede hoofdstuk handelt over de betrekkingen tusschen de Universiteit eenerzijds, civiele en geestelijke overheid anderzijds. Dergelijk hoofdstuk blijkt alras noodzakelijk voor het verder begripen van de plaats en de beteekenis in de universitaire geschiedenis van de *Visitatio* van 1617.

Het *tweede gedeelte* handelt over de *Visitatio* zelf. De zich meer en meer uitbreidende misbruiken in den schoot van de *Alma Mater* en de onmacht waarin de Academische overheid verkeerde om aan deze misbruiken een einde te stellen, deden de aartshertogelijke regeering op 't einde van 1606 er toe besluiten, een onderzoek, eene *Visitatio* in de Universiteit in te stellen, en maatregelen te treffen voor haren heropbloei. — Zich steunende op de *Visitatio* van Karel de Stoute in 1477, nam de regeering het hier besproken besluit zonder den H. Stoel of diens vertegenwoordiger te Brussel, den apostolischen nuntius, in iets te erkennen. Jan Druys, abt van Park, en Stephaan Van Craesbeek, lid van den Raad van Brabant, werden door de regeering als *Visitators* aangesteld. Na eerst eenige moeilijkheden gemaakt te hebben, ratifieerde de toenmalige nuntius, Decio Caraffa, de benoeming der commissarissen, en den 31 Juli 1607 kwamen beide te Leuven aan om hun onderzoek te beginnen. Van 't begin af nam de academische Raad eene in 't oog springende wantrouwende houding tegenover de onderzoekers aan en het was slechts op de uitdrukkelijke voorwaarde dat aan de universitaire voorrechten niet zou worden geraakt, dat in de *Visitatio* werd toegestemd. De *Visitators* trouwens gingen er willekeurig te werk.

Een groot aantal vooraanstaande leden van de Universiteit

werden niet in de gelegenheid gebracht hun gedacht over de bestaande misbruiken en de eventueële hervormingen te uiten. In de fakulteit van Theologie werd slechts om één advies gegeven : dat van Jakob Jansonius, boezemvriend van Drusius, later deken van St-Pieter. De willekeur der onderzoekers zette de Universiteit ertoe aan bij Gesualdi, opvolger van Caraffa, tegen hun handelwijze protest aan te teekenen.

Het eerste, eigenlijke onderzoek eindigde in November 1607. Maar zoovele ernstige aangelegenheden bleven nog te regelen, zoovele misbruiken uit te roeien. Drusius zou er zich mee bezig houden (1).

Slechts in 1615 kwam de regeering op de gedachte een reglement, eene "wet", de verschillende regelingen door de commissarissen getroffen bekrachtigend, uit te vaardigen. Het zou 1617 worden vooraleer men tot die promulgatie overging. Het verzet van de Universiteit eenerzijds, dat van den Nuntius anderzijds waren oorzaak dat die uitvaardiging zoo lang uitbleef. — In Juni 1617 werd een nieuwe apostolische gezant naar Brussel gezonden. Eene zekere verslapping van de waakzaamheid van den kant van de nuntiatuur was het onvermijdelijk gevolg van die diplomatische verandering. De universiteit stond dus geheel alleen. De regeering, geholpen door Drusius, zou van de gelegenheid gebruik maken om, door middel van bedreigingen, de Universiteit ertoe te brengen in de publicatie van de *Visitatiowet* toe te stemmen. Wanneer Lucio Morra, de nieuwe nuntius, eenigszins van de loopende zaken op de hoogte is, staat hij voor een voltrokken feit : de *visitatiowet* werd uitgevaardigd in naam alleen van de Aartshertogen en met miskenning van de rechten die Rome over de Universiteit kon laten gelden en van de voorrechten waarvan reeds sinds eeuwen deze laatste genoot. De zwakheid van Drusius tegenover de civiele overheid had hieraan schuld.

Niettegenstaande Morra alles in 't werk stelde om eene intrekking van de wet te bekomen zou deze in voege blijven. Lange en moeizame onderhandelingen tusschen den nuntius eenerzijds, Drusius, de Universiteit en de civiele regeering, bizonder Engelbert Maes, voorzitter van den Geheimen Raad, anderzijds, zouden nog

(1) B. V. de twist tusschen den deken en den proost van St-Pieter over den titel en de waardigheid van kanselier der Universiteit ; de twist tusschen Universiteit en stad over de wederzijdsche suppoosten ; de twist in den schoot der Rechtsfaculteit tusschen de "koninklijke" professors en deze genoemd door 't magistraat van Leuven, enz.

volgen, totdat men in Rome eens voor goed besluit de zaak uit de wereld te helpen door de uitgevaardigde reglementen eenvoudig te bekrachtigen. Maar hier wederom was de Geheime Raad de romeinsche Curie te slim. Door aan het *breve confirmatorium* het *placet* te weigeren werd in feite alle inmenging van Rome voorgoed geweerd. De Universiteit zou voortaan leven onder de wetgeving van de civiele macht.

Een bespreking over de beteekenis van de *Visitatiowet* en van de rol van Drusius en eene korte ontleding van de 153 artikelen van het uitgevaardigde reglement sluiten dit tweede deel.

Het *derde deel* gaat over de toepassing van de *Visitatiowet*. Niettegenstaande de nieuwe wet een miskennis van de rechten van Rome en van de privilegiën der *Alma Mater* daarstelde, toch zou zij voor de Universiteit een groote weldaad zijn. Inderdaad het academisch leven, rechten en plichten van overheid en studenten, de te bestudeeren vakken en de te volgen methoden worden er nauwkeurig afgelijnd. Door een stipte toepassing ervan, vooral onder den invloed van Drusius, door de *Visitatio* tot "superintendent" aangesteld, zien we de oude *Alma Mater* stilaan den ouden bloei weer vinden.

Beroemde meesters als Ger. Corselius, P. Gudelinus, St. Weyns, Diodorus Tuldén, P. Peck, A. Perez in de Rechtsfakulteiten; Erycius Puteanus, de "schitterende epigoon van Justus Lipsius", in de artesfakulteit; Thomas Fienus, Geeraard Van Vileers, Jan Storms, Franciscus Sassenus, Michiel van Ophem in de fakulteit van Geneeskunde, zagen een talrijke en leergierige jeugd zich in hunne gehoorzalen verdringen. Bizonder de Rechtsfakulteit en die van geneeskunde komen tot een luisterrijken bloei.

Die periode van heropbloei zou echter van korten duur zijn. De dood van Drusius in 1634 en het hernemen van den oorlogstoestand brachten stilaan de vroegere misbruiken terug in het oude *studium*. De *Visitatio* artikels geraken stilaan meer en meer in onbruik. Hoe verder we de XVIIe eeuw ingaan, hoe meer we het verval zien uitkomen. De bemoeiingen van de regeering evenmin als de nieuwe *Visitatio* van Libertus De Paepe, de tweede opvolger van Drusius, in 1673, konden dit verval tegengaan, en 't is onder de droevigste vooruitzichten dat voor de Universiteit de oostenrijksche periode aanvang neemt.

F. CAMERLINCKX